

KVINDER I MUSIK

Festivals

Nr. 35. Oktober 1994

11. Årgang

KVINDER I MUSIK

Sekretariat og arkiv:

Det kgl. danske Musikkonservatorium, Biblioteket
Niels Brocks Gade 1, 1574 København V
33 12 42 74

Bestyrelse:

Birgitte Alsted
Bagerstræde 3, 4. tv.
1617 København V
31 23 09 06

Tove Krag (arkivar)
Herman Triers Plads 7, 5.
1631 København V
31 35 03 48

Marie Wärme Otterstrøm
(kasserer)
Edvard Falcks Gade 5, 3. th.
1569 København V
33 15 14 56

**Medlemsskab (inkl.
abonnement på bladet,
Kvinder i Musik):**
150 kr. årligt.

Gironummer:

8 03 15 25
Edvard Falcks Gade 5, 3. th.
1569 København V

Bladets redaktion:

Inge Bruland (ansvarshavende)
Eva Maria Jensen
Jette Nicolaisen
Diana Skovgaard
Layout:
Jette Nicolaisen
Diana Skovgaard

Jette Nicolaisen
Nørre Søgade 15 A, 4. tv.
1370 København K
33 13 46 84

Diana Skovgaard
Weysesgade 7
2100 København Ø
39 29 02 59

**Abonnement (kun
institutioner):**
125 kr. årligt.
Pris i løssalg: 40 kr.

Indlæg til bladet sendes til:

Inge Bruland
Musikvidenskabeligt Institut
Klerkegade 2
1308 København K

Indholdsfortegnelse

	Side
Leder - Inge Bruland	4
Tema: Festivals	
En dag på Lerchenborg - <i>Eva Maria Jensen</i>	5
Eventyret i Åbo - <i>Inge Bruland</i>	8
"Nu er der igen en taske, der ringer!" - <i>Jette Nicolaisen</i>	13
Double Reed Conference i Bloomington - <i>Diana Skovgaard</i>	14
Musikhøst i Odense 23.-27. november - program	16
Tre polske kvinder ved Musikhøsten i Odense - <i>Eva Maria Jensen</i>	18
Erindring om Krystyna Moszumanska-Nazar - <i>Eva Maria Jensen</i>	22
Anmeldelser	
En uropførelse - <i>Inge Bruland</i>	23
Wärme-kvartetten - <i>Ursula Andkjær Olsen</i>	24
Nyt fra bestyrelsen	26

Festivals

Medlemmerne af **Kvinder i Musiks** redaktion har i de forløbne måneder været til festivals, og dette nummer af bladet bringer fire referater herfra. Den geografiske spændvidde er stor: fra Bloomington, Indiana, i vest over vort hjemlige Lerchenborg til Åbo/Turku i øst. Skribenterne udfolder sig til dels på det mere personlige oplevelsesplan, men samtidig rummer artiklerne mange data om kvinders forhold til musik. Dette nummers aktuelle indslag gælder opførelsen af musik af tre polske kvindelige komponister i Danmark, nærmere betegnet ved Odense Musikhøst, 23. til 27. november. To af dem vil være til stede ved begivenheden. **Kvinder i Musik** er i den lykkelige situation, at et af redaktionens medlemmer, den polskfødte Eva Maria Jensen, har været kompositionselev af Krystyna Moszumanska-Nazar.

EMJ har således særlige forudsætninger for at rapportere fra den nævnte del af Musikhøst, og hendes præsentation af komponisterne - ud over Moszumanska-Nazar (f. 1924) også Grazyna Bacewicz (1909-1969) og Hanna Kulenty (f. 1969) - vil blive fulgt op af en videreføring af begivenheden i næste nummer af **Kvinder i Musik**.

Dette kommende nummer vil som hovedtema behandle "kvinder og elektronisk musik", og iøvrigt vil vor faste anmelder af rytmisk musik af kvinder, adjunkt Merete Wendler, her bringe omtale af nyere danske pladeudgivelser på området.

Inge Bruland

En dag på Lerchenborg (22.7.1994) af Eva Maria Jensen

Bussen satte mig af ved en støvet vej. Det var varmt, selv om klokken lige havde passeret 9 om morgenen. Foran mig lå Lerchenborgs hovedbygning for enden af en lang symmetrisk perspektivlinie, til venstre ragede et kæmpe kraftværk op. Fortiden og nutiden side om side. Ting, der er blevet blandet sammen. Fra staldbygningerne hørtes kaotiske instrumenttoner, fra den hvide hovedbygnings åbne vinduer flød dybe celloklange ud. Der var mennesketomt, kun to store lastbiler pakket med hø bevægede sig langsomt tværs over gårdspladsen. Jeg var kommet hertil for at opleve én af Lerchenborgs musikdage, og jeg havde en særlig anledning dertil.

Tidens strøm og organisatorernes velvilje har kastet tre kvindelige komponister ud på stranden ved Asnæs, tre fremmede, undseelige fugle med pjuskede fjer, tænsomme, mørke øjne og passioneret sang: Sofia Gubajdulina, Jelena Firsova og Katia Tchemberdij, alle tre fra det tidligere Sovjet.

"It's different" - var der en, der sagde til mig, så snart jeg var kommet ind - "I don't know why - because they are Russians, or because they are women? But it's different, that's for sure".

Og det var anderledes. Hvad der selvfølgeligt er svært at opsummere: men skulle man vove at finde på noget fælles karakteristika hos de tre komponister, som trods alt skrev ret anderledes, så ville det være: lidenskab. Det var lidenskabelig musik, musik med store gestus, kompromisløs, ærlig, engageret.

"Denisov lærte mig, at skønheden stadigvæk

er vigtig. At man kan tale om vigtige ting meget inderligt og stille. For at overleve er vi nødt til at se skønheden" - sagde Jelena Firsova bl. a. ved det morgenseminar, jeg overværede den dag. Inde i en langstrakt stald, som nu rummede en keramikudstilling, lyttede vi til indspilninger af tre af hendes værker: "Augury" for kor og orkester fra 1991, "Jordisk liv" for sang og orkester fra 1984 (til tekster af Osip Mandelstam) og "Insomnia" for 4-stemmigt kor a capella fra 1993 (til tekst af Pushkin). Allerede efter få takter af "Augury" var man inde i et post-Mahlersk univers: harpe, dybe træblæsere, lange violinfraser, katastrofe-øjeblikke, tam-tam: den samme instrumentale symbolik, men alt ligesom kørt ud i ekstremer. Af og til dukkede modernistiske støj-effekter op, men straks tog musikken fat igen i ansatser til Tristanakkorder, og spændingsfyldte fraser. Katastrofestemning, men mere rædselsvækkende end hos Mahler. Vi mærker, at vi både fik kendskab til gaskamre og koncentrationslejre siden dengang. Koret sang teksten af Blake i de sidste 6 minutter af det 22 minutter lange værk. Det var koret, der skreg sin evighedslængsel ud i et kæmpestort klimaks. Men dermed var værket ikke færdigt: det klang stille ud med en svag pulsslag-rytme.

Jelena fortalte om sin opvækst og sine studier i Sovjet. Om de dårlige klaverlærere, om indoktrinering (Mahler som dekadent bourgeois-komponist, Skriabins musik som selvoptaget, syg), om Schostakovitsch og Prokofjevs stil, man skulle komponere i, så de fleste komponiststuderende skrev to slags værker: et til eksamen, et til sig selv.

Hun var spinkel og bleg, med en blålig sommerkjole på, der hang på hendes tynde krop. Hun lyttede til sin musik uden tegn på bevægelse, kun når koret kom ind, kunne man spore en let vuggen: i sit indre sang hun med.

“Jordisk liv” var i 5 satser, der skiftede i karakter. Jeg husker især sats nr. 2 med grotesk, springende sangstemme, mange tonegentagelser og anspændt instrumentation. En anden af satserne var meget langsom, recitativisk, med til tider store, ligesom umotiverede spring i sangstemmen. Vi lyttede opmærksomt.

Men høsten skulle i hus, så den esoteriske musik blev akkompagneret af lastbilstøj. “Vi er nødt til at se skønheden” - sagde Jelena igen - “Vi har mistet balancen. Uden skønheden kan vi ikke overleve”.

Men i hendes musik var der ikke tale om skønheden for skønhedens skyld. Det var en skønhed på trods af tragedien, underbygget af alvor og lidenskab.

Efter frokosten var der igen lejlighed til at høre hendes musik. Denne gang live. I riddersalen med stukvægge og -lofter. Mens solen brændte udenfor, og varmen inden døre næsten var uudholdelig, lyttede vi til Firsovass “Mad vision”, klavertrio nr. 2, op. 68 fra 1993.

Det var galskab i form af en besættelse, stor gestus, passion. Musikken kastede sig ud i ekstremer, hvor den romantiske gestus optrådte i abstrakt forklædning. Til sidst klang det ud i det næsten uhørbare.

Tre fremragende musikere forvaltede dette væld af følelser: Rosalind Bevan, klaver, Bjarne Hansen, violin og Svend Winsløv, cello.

Så fulgte Gubajdulinas “Der Seiltänzer” (linedanseren) for violin og klaver fra 1993. Værket virkede meget moderne og dog gammelkendt med de utroligt lange energiudladninger. Musikken virkede hysterisk, besat, voldsomt, på vanværdets rand. Violinisten var linedanseren, der vovede sig ud dør, hvor man ikke kunne bunde, og dog var der stadigvæk en line, den han balancede på, der holdt ham i live. Klaverstemmen var mere nogtern: et stykke tid spillede der på strengene, først med et tykt (vodka?)glas, senere med fingerbøl. Effekten var skiftevis glas-spilsagtig, balallajka-agtig, så voldsommere støj-agtig på de dybe strenge. Da det hele var forbi, kom Gubajdulina frem med sit uudgrundelige, quasiasiatiske ansigt og tog imod den røde rose, grevinde Lerche rakte til hende.

Så var det Tchemberdijs tur. Vi hørte en klavertrio fra 1986 og måtte konstatere at hun var romantisk minimalist. Forstået på den måde, at hun bygger sin musik på gentagelser af ét og samme motiv, som vendes og drejes, men musikken bliver ikke statisk, men dramatisk, lidenskabeligt i første sats, lyrisk i den langsomme anden sats. Her hørte man langtrukne klagesange i nye og efter nye metamorfoser. Jeg kikkede ud ad vinduet. Den kæmpestøre skorsten fra kraftværket ragede højt op. Måske gjaldt klagesangen det, at man har spoleret et hvidt palads’ omgivelser ved at placere industrien klods op ad det? I tredjesatsen blev motivet vendt. Det blev til noget mazurka-agtigt, frisk som tidlig romantik, hvor den ikke-forurenede natur stadigvæk smilede til én. Værket sluttede med en

treklang. Det er åbenbart blevet legalt igen. Rosen til Tchemberdij - der var gravid og lidt genert.

Der gik ikke lang tid, før vi gik til den igen. Nu indtoges riddersalen af en gut fra Norge, en accordeonspiller Geir Draugsvoll. Ved koncerten fik vi lejlighed til at høre to værker af Gubajdulina, som åbenbart er glad for at skrive for dette instrument. I “De Profundis” fra 1979, et værk, der virker meget moderne, åndede accordeonet en gang imellem, som var det et spøgelse, der usynligt kom til stede. Gardinet blaforede let, musikken opgav ånden.

I “Silenzio” fra 1991 fik accordenet ledagelse af violin og cello. Værket var i 5 korte satser. Da det handlede om stilheden, var det for det meste langsomt og svagt. Jeg bemærkede forskellige slags stilheder: den meditative stilhed og den nervøse, den “uhørbare” stilhed og den lidenskabeligt klagende, tilbageholdte stilhed. Til sidst gik stilheden over i sovn. Accordeonet snorkede, som en træt mand.

Og dagen gik videre:

Med mere musik, med kaffe og kage under parasollerne i haven, med middag og mere kaffe.

Om aftenen var der koncert i plagestalden (navnet hentydede ikke til lidelsen, men havde noget med heste at gøre). Her spillede Avanti! - kammerorkester fra Finland, og jeg fik lejlighed til at høre endnu to værker af kvindelige komponister: Firsovass “Odyssey” for 7 instrumenter fra 1990 og Kaija Saariahos “Solar” for 10 instrumenter fra 1992.

“Odyssey” - et værk skrevet for en ensom sejler, der skulle krydse Atlanten i en båd

og overdrage partituret til et amerikansk orkester - virkede meget mere modernistisk end de andre af Firsovass værker, jeg havde hørt. Men også her kunne vi opleve de lange ekspressive melodier, og instrumentationen var “romantisk”: harpe, klokkes, flageoletter på violinen og bratschen, klagende, lokkende fløjte. Kaija Saariaho, en kvindelig komponist fra Finland, der har boet i Frankrig siden 1982, leverede et flot stykke musik, “Solar”, et nærmest symfonisk værk med stor rytmisk spændstighed.

Så var det hele forbi. En fuldmåne hang over Lerchenborgs mørke tage og belyste de små, lette skyer bagfra, så himlen lignede et kinesisk tapet. Skorstenen på kraftværket blinkede med kulørte lys. Kalundborg station lå øde hen med et ensomt tog på den mennesketomme perron. Månen var der stadigvæk. Jeg følte mig, som var jeg trådt ind i et af Delvauxs billeder. Og kom i tanke om, at Delvaux lige var død, 96 år gammel. “Vi behøver skønheden for at overleve” - tænkte jeg, mens toget strøg igennem Sjælland.

Det er godt, at der er malere til. Og komponister. Både mandlige og kvindelige. Og en grevinde, der går højt op i moderne musik og lægger hus (palæ) til en festival, hvor man kan mødes, betages og inspireres. Næste gang der bliver Lerchenborg Musikdage (vist nok om to år), må vi være flere, der tager derud, hvor nyt møder gammelt, og skønheden vokser frodig.

Eva Maria Jensen

EVENTYRET I ÅBO

- oplevet af Inge Bruland

Ihukommende omfanget af den tid, det tog at være medarrangør af de kunstneriske begivenheder under Nordisk Forum '88 i Oslo, havde jeg besluttet, at jeg ville være bedst tjent med at forholde mig neutral i forbindelse med forberedelserne til Nordisk Forum '94 i Åbo.

Selv om jeg heller ikke havde regnet med at deltage i konferencen, har min ubevidste vilje nok hele tiden kalkuleret med, at jeg skulle af sted; i hvert fald igangsatte jeg meget målbevidst fire dage før begivenhedernes start et telefon- og -faxraid mod Fogt Rejser og arrangørerne i Åbo. Alt gik glat, jeg fik flyplads og bestemte mig for privat indkvartering, billigt og chancebetonet.

Det er ikke dårligt at være uafhængig og forpligtelsesfri! Det sætter oplevelsesmekanismer i gang, som ellers i det daglige kan blive rustne. Synet af indflyvningen til Åbo, hvor Aura Å lå i aftensolen med sine slyngninger som et bånd, der forbandt og holdt sammen på regionen, gav mig sparket ind i det seks dage lange eventyr, uvirkeligt og realistisk på samme tid.

Vi nåede frem til konferencens hovedkvarter efter mørkets frembrud, og uddelingen af de private logier gik i gang. Foran mig i køen hørte jeg høje

protesttilkendegivelser: "Bo et gudsforladt sted uden for byen med halvanden times transport? Aldrig!" Jeg følte mig imidlertid helt sikker på min lykkestjerne, og da det blev min tur, ganske rigtigt: bus nede fra torvet, højst 10 minutters kørsel til Gamla Tavastvägen. Ved 23-tiden ringede jeg på døren til et hyggeligt, gammelt enfamilieshus, og Bigi lukkede mig ind. Bigi er kontormedarbejder på Åbo Akademi, det svenske universitet i Åbo, hvor en del af konferenceaktiviteterne skulle finde sted, og hun havde besluttet sig til at stille værelser til rådighed for fire konferencegæster. Jeg ankom som den første og kunne vælge mig et stort og smukt værelse på 1. sal.

Hendes tre andre logerende viste sig at være: Gunilla, svensk socialarbejder, der især havde med voldsramte kvinder at gøre, Inga, dansk pensioneret ergoterapeut, og Hanne, dansk dr.jur. med informel ret som speciale. Og de følgende seks morgener var Bigis store spisekøkken med morgenmadsbordet rammen om livlig rapportering fra gårdsdagens programpunkter og planlægning af dagens aktiviteter, med Bigi som den, der kunne besvare alle praktiske spørgsmål vedrørende lokalitet og stedskultur. Lidt i ni hver

morgen drog vi så afsted, med bus eller på gåben, i forskellige retninger, og lod os som de tusindvis af andre konferencegæster opsuge af de talrige af arrangementer. Mine planer var klare: Jeg ville først og fremmest opsøge arrangementer, der handlede om kvinder og musik og ligestilling på universitetet.

Når det gælder sidstnævnte emne, vil jeg gengive nogle spredte udsagn fra den endagskonference om ligestilling på universitetet, som en gruppe af nordiske universitetsadministratorer holdt på Nordisk Forums 2. dag.

DK På danske universiteter er kvindeandelen af det fastansatte videnskabelige personale vokset fra 15% til 16% i perioden 1980-1990. Efter at to rapporter i 1992 fra Styringsgruppen for kvindeforskning og Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab har anbefalet forskellige konkrete tiltag til fremme af ligestillingen, kom i 1993 rapporten fra Forskningspolitisk Råd, "Ståhlerapporten", der siger, at i kraft af kvindernes øgede andel af ph.d.-stipendier må man forvente, at kvindeandelen af de faste stillinger automatisk vil stige. Som den danske repræsentant Kirsten Gomard sagde, sætter denne "bare vent og se!"-holdning alt i stå.

S Kvindeandelen af faste universitetslærerstillinger er ca. dobbelt så stor som i Danmark. Iflg. en ny lov for de højere læreanstalter skal ligestillingssynsvinklen altid inddrages i beslutningsprocesserne.

N Der findes en mild kønskvotering i hovedaftalens §21: Hvis ansøgerne har lige kvalifikationer, skal ansøgere af det køn, der er repræsenteret med under 40% i den pågældende stillingskategori, ansættes.

Lokallønnen, som også kendes i Norge, søges af færre kvinder end mænd. Af dem, der søger, opnår færre kvinder end mænd lokalløn.

SF I Finland har der i de seneste år været en stor stigning i gruppen af kvindelige licentiater og doktorer. De udgør nu over 30% af det samlede antal. I professorguppen er kvinder repræsenteret med 9%, i lektorgruppen med over 50%.

IS 19% af det faste videnskabelige personale er kvinder. Udviklingen på universitetet afspejler den almindelige udvikling i samfundet, men går ikke foran.

Selv om der er indbyrdes forskelle mellem landene, når det gælder ligestilling på universitetet - og der er ikke tvivl om, at Danmark indtager en klar sidsteplads, så er professorandelen af kvinder overalt lav. En norsk konferencedeltager havde regnet ud, at

hvis udviklingen her fortsætter med uforandret hastighed, skal vi frem til år 3000, før kvindefandelen når op på 50%!

Åbningen af Forum fandt sted på og i vandet. Aura Å, Aurajoki på finsk, spiller en stor rolle, når man skal orientere sig i Åbo. Gaderne langs med åen og broerne over den blev lidt tynde i den uge, konferencen varede, og det virkede selvfølgeligt, at det var her, festlighederne startede. I det flotte åbningsprogram, der rummede tangoduo, vestnordisk kvindekør, vandgymnaster m.m., var det Kvindebigbandet, der skabte den store oplevelse. Professionelle jazzmusikere fra hele Norden med danske Hanne Rømer i spidsen spillede bl.a. numre skrevet og arrangeret til lejligheden af kvindelige musikere. Hanne Rømers humør, energi og vilje fik det til at swinge, og fremragende solister skruede stemningen endnu en tak i vejret (jeg faldt specielt for den danske percussionist Lisbeth Diers og den svenske bassist Nina de Heney).

Også når det gjaldt mit musikkonsum iøvrigt, var jeg fagligt målrettet. Som kvindeforsker i musik var det simpelthen gefundenes Fressen, at Music and Gender gruppen, som jeg ikke kendte til i forvejen, under "International Council for Traditional Music" havde henlagt deres studiegruppemøde til Åbo. Jeg satte de to sidste konferencedage af til at overvære mødet, og

gruppen var et spændende bekendtskab. Grænserne mellem musiketnologi og traditionel musikvidenskab er blevet flydende, og oplægsholderne kom fra begge lejre. To mænd lavede oplæg, resten var kvinder, fra studenter- til professorniveau. Morsomt var det for eksempel at høre om Jane Bowers' ("Women Making Music") igangværende arbejde med en biografi om Chicago-bluessangeren Estelle "Mama" Yancey (1896-1986). Mama Yancey har fortalt om sig selv i forskellige interviews over en årrække, og også Jane Bowers har interviewet hende flere gange op gennem 1980'-erne. Nu sidder Jane Bowers med et stort materiale fyldt med mange modstridende oplysninger. Hun henviste til antropologen Harriet J. Ottenheimers udtalelse: *"Many of us who work with life-story narratives find ourselves being forced to come to terms with a discontinuous self - one which is constructed through narration and which often appears to include multiple and contradictory selves."*

Dagen før ICTM-mødet holdt Pirkko Moisala, der var mødets finske vært, et træf for nordiske kvindelige musikforskere. Vi var 14 deltagere, flest finske, og vi fortalte om situationen på kvindeforskningsområdet i vores respektive lande. Desværre var hverken Norge eller Island repræsenteret. Pirkko Moisala, der er dr.phil. i nepalesisk musik og ansat ved Turku Uni-

versitet (det finsksprogede universitet i Åbo/Turku), udgiver i dette efterår sammen med Riitta Valkeila fra Sibeliusakademiet i Helsinki, en bog om kvindelige komponister - desværre kun på finsk!

Efter at have fyldt hovedet med masser af interessante faglige data om dagen, måtte jeg blæse det rent om aftenen. Måske var det lidt fantasyløst af mig at søge de koncerter, der blev givet af musikere, jeg kendte i forvejen; men det var, hvad jeg havde lyst til. Og jeg befandt mig godt i Sibeliusmuseets koncertsal, hvor jeg hørte Wärme-kvartetten - i en endnu bedre udgave end på Frederiks Bastion i foråret - og to fremragende pianister: nestoren Elisabeth Klein og den unge islandske Valgerdur Andressdóttir, der er bosat i København. Begges programmer bestod af nutidig musik af kvindelige komponister. En aften hørte og så jeg Birgitte Alsteds og Helle Nørregaards "Vækst". Jeg tror ikke, at jeg nogensinde bliver træt af den. Opførelsen var velplaceret i et spændende rum, "svarta rummet" i Palatsi, ungdomsgården. Jeg har en fornemmelse af, at snart enhver kulturny med respekt for sig selv har etableret en "black box"! Birgittes gule kjole, hendes glitrende musik og Helles fantastiske billeder fik en stærkt dramatisk dimension i de sorte omgivelser. Forestillingen skulle måske have været forbudt for børn.

En 7-8-årig pige sad i hvert fald og gemte hovedet i sin mors skød, når det blev for intenst.

Jeg forsøgte at nå Chris Pooles og Juni Dahrs "Ibsen Women" i Manila, men den havde så stor søgering, at den svenske kvinde, jeg havde slæft følge med, og jeg netop måtte se døren blive slæt i for næsen af os, efter at vi havde hastet afsted langs åen. Heldigvis var jeg der i nærheden af færgen Kronborg (der jo er her og der og alle vegne, og som altså også var i Åbo), og heldigvis havde jeg ikke spist aftensmad, så jeg beså færgen og fik min aftensmad på dækket i den lune sommeraften. Jeg havde lige sunket den sidste bid, da jeg kom i tanker om den islandske pianist i Sibeliusmuseet, som jeg så heldigvis nåede at få med.

En gang til gik jeg forgæves. Det var til den norske folkesanger Agnes Buen Gamås. Hendes forestilling var aflyst, og jeg fik dermed chancen for ikke bare at høre, men også at se, idet jeg så dumpede ind til den islandske maler Kristjana Finnbogadóttir Arnaldals foredrag med lysbilleder om sine egne billeder. De billeder gad jeg nok se i "levende live"!

Når jeg tænker mig om, husker jeg også, at jeg så den danske revy "Marie Kiks" i Kulturteltet, morsom, vulgær, professionel og amatørglad på samme tid. Jeg havde en Rudolf Steiner dag, hvor jeg hørte foredrag af

Agnes Nobel, docent i pædagogik i Uppsala, og afprøvede bevægelses-teknikken "Eurytmi". Den var nok lidt for æsteticerende for min smag, men man kan jo heller ikke nå at blive antroposof på to timer! Jeg så en udstilling af malerier fra Spaniens guldalder (Velasquez, Murillo m.fl.), 22 billeder udlånt fra Eremitagen i St. Petersborg. Jeg hørte professorerne Yvonne Hirdman (historie) fra Stockholm og Kari Værnes (sociologi) fra Bergen, og jeg overværede Ann Almegårds foredrag om forskervejledning i et kønsperspektiv. Ann Almegård er psykolog og psykoterapeut ved Karolinska Institutet i Stockholm.

Nu var jeg lige ved at glemme, at jeg også så fire dokumentarfilm i forbindelse med den store "Women's Film and Video Festival", der også fandt sted under Åbo-konferencen: "Women in Power", norsk, "Hallo", islandsk, "Sykepleier - hvorfor det???", norsk, og "Women on the Borderland", finsk. Hertil kom diverse kulinariske nydelses som gode fiskeretter på "Kaffeli" og multebækager og russisk te på den lille café i universitetsområdet, for slet ikke at tale om aftenen på en af uden-dørscafeerne ved Aura Å i dyb og mindre dyb samtale over en halvliters øl med en af mine samboer fra Bigis hus.

Når jeg nu bagefter blader gennem programmerne fra Nordisk Forum '94,

kan jeg jo godt se, at jeg kun oplevede en minibørkdel af alle arrangementerne, men det var altså nok til at fyde mig op til randen. Og der skulle jo også være noget til de ca. 15.000 andre forumdeltagere!

Der er al mulig grund til at takke arrangørerne for den eventyrlige konference, de stablede på benene. Og at det var danskere, heriblandt Tove Krag fra Kvinder i Musik, der var hovedansvarlige for hele kulturprogrammet, kan vi jo kun være stolte af.

Inge Bruland

Nu er der igen en taske, der ringer - en erindring fra Nordisk Forum af Jette Nicolaisen

Denne noget besynderlige bemærkning faldt spontant på min første dag i Åbo. Senere skulle det vise sig at blive en meget almindelig begivenhed.

Jeg var kulturfrivillig i Åbo (én af dem der bar lysegrøn vest) og havde base i "Kulturinfo'en" - et sted, hvor man konstant var omgivet af bunker af papir, hektisk aktivitet og ringende tasker. De fire kvinder, der havde arrangeret hele kulturprogrammet, stuvede som oftest hver deres ikke særligt elskede mobil-telefon af vejen i enten taske eller rygsæk, og prøv så bare at finde den, der ringer i bunken derover i hjørnet! Enhver samtale, ethvert møde blev uvægerligt afbrudt af disse bip-lyde.

At være kulturfrivillig var at være del af et intenst arbejdsfællesskab. At være del af en meget forskelligt sammensat gruppe, som netop på grund af al sin forskellighed fungerede utroligt fint.

At være kulturfrivillig var også at komme i kontakt med en masse forskellige musikere, kunstnere og teaterfolk og gang på gang stå i situationer, man ikke havde kunnet forudse, og som krævede umiddelbare og kreative løsninger. En af vores opgaver var bl. a. at være kontaktpersoner mellem de forskellige optrædende og de steder, hvor forestillingerne skulle foregå. Det sted, jeg var knyttet til, var Café Forum, som lå på universitetsområdet. En - skulle det vise sig - noget problematisk placering, da arrangementerne først fandt sted om aftenen, når publikum var rykket ind mod centrum. En aften skulle vi have en optræden med en litauisk gruppe - en mimeforestilling med billeder - var hvad der stod i programmet, og det havde ikke kunne trække det helt store publikum. Faktisk var

der kun cafeens personale og to kulturfrivillige, så vi gik ud på den nærliggende terrasse og inviterede de mennesker, der sad dør. De sad og ventede på aftenens næste arrangement - en finsk folkemusikgruppe - men de fulgte pænt med ind og overværede forestillingen, som nok mere vil blive husket for omstændighederne omkring den end for sit indhold. Til gengæld var det en stor oplevelse at møde de tre unge litauiske kvinder, som var utroligt søde og taknemmelige for alt, hvad man gjorde for dem.

Den finske gruppe, der skulle optræde herefter, var til gengæld endnu ikke dukket op (mindre end en halv time før koncerten), og da jeg på intet tidspunkt havde hørt fra dem, og de ikke havde reageret på mine breve, drog jeg - belært af erfaring - den konklusion, at de ikke ville komme. Jeg begyndte derfor at gå rundt til publikum - der var vel efterhånden en snes stykker - og undskyldte og forklare på forskellige sprog, at der desværre ikke ville blive nogen folkemusikoptræden. Netop som jeg var færdig dukkede gruppen op. Rundt igen. Bliv endelig siddende - de er lige kommet... At være kulturfrivillig betød også, at jeg kom til at opleve byen Åbo på en ganske anden måde, end jeg ville have gjort som turist. Jeg fik ikke set domkirken indefra, jeg fik kun set museer i forbindelse med arrangementer, men jeg brugte byen og gik rundt i den og følte mig på en sær måde både hjemme og fremmed i den. Det var på alle måder en uforglemelig uge. Man er ikke helt den samme efter en uges Nordisk Forum, blandt masser af kvinder, stakkevis af papirer - og ringende tasker.

Double Reed Conference i Bloomington

- af Diana Skovgaard

Den 23. årlige konference i "International Double Reed Society" fandt sted 9.-13. august 1994 i Bloomington, Indiana, USA. Jeg var så heldig at få lejlighed til at deltage som tilhører.

Sommeren 1994 var den sommer, jeg gik til koncerter! Umiddelbart efter Nordisk Forum i Åbo, hvor jeg havde været med til at sørge for afviklingen af den musikalske del og derfor havde overværet ganske mange koncerter, drog jeg til Bloomington, hvor jeg skulle feriere hos min kæreste, som er ivrig fagottist - amatør, men derfor ikke mindre ivrig. Da den årlige Double Reed Conference netop i år skulle finde sted der, havde hun foreslået mig at bruge de første dage af ferien på at deltage, og det var jeg straks med på. Det kostede \$70 for alle 4½ dage.

Nu er jeg ikke noget ved musikken (ud over at jeg manipulerer med dette blad) og har således aldrig været specielt tæt på fagotter og oboer, så jeg var ikke helt klar over, hvad der ventede mig, bortset fra en mængde koncerter, hvori disse instrumenter indgik. Konferencen bestod også mest af koncerter. Der var dog en enkelt workshop om "bassoon reed techniques" (fagot hedder jo sjovt nok *bassoon* på engelsk), en masterclass og en international konkurrence for fagottister

- samt naturligvis foreningens generalforsamling - men resten af konferencen bestod af koncerter, ca. 12 om dagen! De fandt sted i to forskellige koncertsale, som regel to ad gangen, så man kunne max. nå 6 om dagen - men det var også en overvældende oplevelse. Efter de 4 dage var jeg temmelig ør i hovedet - jeg var jo oven i købet startet med jetlag. Da vi nu var specielt interesserede i fagot, valgte vi koncerterne for fagotsolo, fagotensemble eller blandede ensamblér med fagot, på bekostning af oboerne. Jeg vil specielt nævne koncerteren for solo kontrafagot med Roger Soren. Han startede med at sige, at hvis nogen syntes, det var underligt med en koncert for solo kontrafagot, så ville han give dem helt ret - han havde heller aldrig oplevet noget lignende! Og så gik han igang med stor energi. Det lød meget specielt, faktisk ret morsomt til tider - mere dyrisk end lyrisk. Han spillede både ny og gammel musik, fire stykker i alt: Sonate nr. 3 af Gailliard, Quintet af Willy Hess, Zwei Stücke af Victor Bruns og Concert Piece af Burrill Philips. Såvidt det fremgik af programmet, deltog der ingen danskere i konferencen, men et af højdepunkterne mht. virtuositet var den svenske fagottist Christian Davidsson, som spillede Sonata in F Minor af Telemann. Senere, som

del af en anden koncert med flere solister, spillede han Hummels Concerto in F Major. Han skilte sig virkelig ud fra mængden med sit overlegen sikre spil.

Den anden helt store oplevelse var solofagottisten Kim Walker, som netop var blevet udnævnt til professor ved Indiana University. Hun er verdensberømt med en flot karriere bag sig, og de studerende i Bloomington var meget benovede over, at hun skulle til at undervise der. Hun gav naturligvis også en solokoncert for et meget begejstret publikum, og det var ganske utroligt som hun kunne spille - så megen lyd fra et enkelt instrument - og så smukt! Ydermere havde hun en stor personlig udstråling - hun fyldte hele den store sal trods sin spinkle fysik. Havde jeg været professionel musikanmelder, ville jeg virkelig have haft lejlighed til at folde mig ud - men jeg kan bare sige, at det var en uforglemmelig koncert! Hun spillede mange forskellige mindre stykker, mest nyere musik - uden af føle sig forpligtet af det trykte program!

I samme meget omfattende program kiggede jeg efter kvindelige komponister - og fandt 3: Elizabeth Gyring, Madeleine Dring og Marie Felicie Clemence de Reiset. Til gengæld var kvinderne pænt repræsenteret blandt de udøvende musikere.

Konferencen sluttede med en ret speciel Grand Final Concert: først uddrag fra Mozarts "Bortførelsen fra Serail-

let" arrangeret for træblæsere af Johann Wendt. Derefter fik vi resultatet af fagottistkonkurrencen, og vinderen, Ludovic Tissus, en ung franskmand, spillede et af stykkerne fra konkurrencen - som vi, der havde overværet konkurrencen om morgen, dermed hørte for 5. gang den dag (der var fire finalister, to kvinder og to mænd).

Finalens "højdepunkt", som alle havde ventet på, kom efter pausen: Händels Firemusic - eller "Music for the Royal Fireworks", som den vist rigtigt hedder - udført af IDRS Massed Double Reed Ensemble, dvs. ca. 200 oboer og fagotter samt ledsagende instrumenter. Alle de af konferencens deltagere, som havde lyst til at spille med, deltog. Der var flere på scenen end på tilhørerpladserne. Kun de, der var for professionelle til at deltage, og vi, der enten ikke var professionelle nok eller som slet ikke kunne spille, blev sidende i salen - resten maste sig op på scenen og spillede med. Det lød ikke særlig godt, men det var bestemt ikke kedeligt, specielt ikke at se på!

Og så var det slut. Det var to uger af min sommer med så mange koncerter, at jeg har opgivet at tælle. Men jeg blev ikke træt af at høre musik, og slet ikke af træblæsere - tværtimod. Efter hjemkomsten er jeg atter gået igang med at øve mig på blokfløjten. Nu vil jeg altså også lære at spille!

Diana Skovgaard

MUSIKHØST 94

23.-27. november i Odense

Tre polske kvinder - danske navne - moderne klassikere

De tre polske kvinder er Grazyna Bacewicz (1909-69), Krystyna Moszumanska-Nazar (1924) og Hanna Kulenty (1961), som repræsenterer tre forskellige generationer, men har det til fælles, at de hører til blandt Polens fremtrædende komponister - med Bacewicz som en decideret international klassiker.

De danske navne omfatter en hel buket af fremtrædende yngre og lidt ældre danske komponister. Også randområdet mellem "klassisk" og "rytmisk" er repræsenteret, idet festivalens afslutningskoncert præsenterer resultatet af et stort cross-over projekt, hvor klassisk og rytmisk studerende fra Det Fynske Musikkonservatorium mødes for sammen med

professionelle solister at spille musik af Finn Savery og uropføre et nyt værk af Niels Thybo.

Moderne klassikere dækker primært komponisterne Stravinsky og Messiaen. Især sidstnævnte er i fokus med opførelsen af fire af hans centrale værker.

Som noget helt nyt - og i nogen grad foranlediget af Børnemusikåret 94/95 - arrangeres (i samarbejde med Odense Musikskole) en workshop i tilknytning til festivalen, hvor komponisterne Birgitte Alsted, Anders Brødsgaard, Jesper Hendze og Anders Nordentoft arbejder med skabelsen af fire nye værker direkte møntet på musikskolebørn og -unge i en slags åbent værksted.

Programoversigt

Onsdag 23. november

- 19:30 SINFONIETTA-KONCERT I
Anders Nordentoft: Entgegen (1985)
Moszumanska-Nazar: 2 Dialogues (1994, uropførelse)
Gubaidulina: Detto II (1972)
Kulenty: Trigon (1989)
Athelas Ensemble. Solist: Henrik Brendstrup.
Dirigent: Jan Latham-König
Det Fynske Musikkonservatoriums Koncertsal

22:00 KLAVERDUO

- Messiaen: Visions de l'Amen (1943)
Tove Lønskov og Rodolfo Llambias
Det Fynske Musikkonservatoriums Koncertsal

Torsdag 24. november

- 16:00 KONSERVATORIEKONCERT I
Jesper Koch: Ice-Breaking (1991)
Moszumanska-Nazar: Warianty for klaver og slagøj (1979)

- Svend Nielsen: Kammerkantate (1975)
Moszumanska-Nazar: Strygekvartet nr. 1 (1974)
Tage Nielsen: Attisk sommer (1974)
Konservatoriets studerende
Instruktion: Jens Schou og Rosalind Bevan
Det Fynske Musikkonservatoriums Koncertsal

19:30 DEN SILESISKE KVARTET I

- Bacewicz: Strygekvartet nr. 3 (1947)
Moszumanska-Nazar: Strygekvartet nr. 2 (1980)
Grazyna Krzanowska: Strygekvartet nr. 2
Pawel Szymanski: Five Pieces (1993)
Marek Mos og Arkadiusz Kubrica, violiner,
Lukasz Syrmicki, bratsch, Piotr Janosik, cello
Det Fynske Musikkonservatoriums Koncertsal

Fredag 25. november

- 16:00 KONSERVATORIEKONCERT II
Stravinsky: Berceuses du chat (1916)
Stravinsky: Elegy for J.F.K. (1964)
Svend Hvidtfelt Nielsen: Trio for klarinet, fagot og
klaver (uropførelse)

- Bacewicz: Strygekvartet nr. 6 (1960)
Bacewicz: Klaversonate nr. 2 (1953)
Moszumanska-Nazar: Recitativo for Cello (1992)
Moszumanska-Nazar: Fantasy for Marimbafon Solo (1987)
Hans Abrahamsen: Præludier, strygekvartet nr. 1 (1973)
Studerende fra Musikademiet i Kraków og fra
Det Fynske Musikkonservatorium
Det Fynske Musikkonservatoriums Koncertsal

20:00 ORKESTERKONCERT

- Bacewicz: Divertimento for strygeorkester (1965)
Alfred Schnittke: Koncert for viola og orkester (1985)
Olivier Messiaen: Oiseaux Exotiques for klaver og blæsere (1956)
Bacewicz: Koncert for strygeorkester (1948)
Odense Symfoniorkester
Dirigent: Edward Serov
Solister: Nobuko Imai og Peter Borel (1. del af Peter Borels debut)
Odense Koncerthus, Carl Nielsen Salen

22:15 PETER BORELS SOLISTKLASSEDEBUT (2. del)

- Debussy: Estampes (1903)
Anders Brødsgaard: Nyt værk (uropførelse)
Prokofiev: Klaversonate nr. 7 (1942)
Odense Koncerthus, Carl Nielsen Salen

Lørdag 26. november

- 12:00 SEMINAR I:
KRYSTYNA MOSZUMANSKA-NAZAR
(Tolk: Eva Maria Jensen)
Det Fynske Musikkonservatoriums minisal

15:00 DEN SILESISKE KVARTET II

- Stravinsky: Tre stykker for strygekvartet (1914)
Stravinsky: Concertino (1920)
Stravinsky: Double Canon (1959)
Bacewicz: Strygekvartet nr. 4 (1951)
Kulenty: Strygekvartet nr. 2 (1990)
Hans Abrahamsen: Strygekvartet nr. 2 (1981)
Fyns Kunstmuseum

19:30 SINFONIETTA-KONCERT II

- Lars Hegaard: The Seasons According to I Ching
Poul Ruders: Four Dances in One Movement (1983)
Stravinsky: Septet (1953)

- Sven Erik Werner: Measure for Measure (uropførelse)
Hanna Kulenty: Passacaglia (1992)
Athelas Ensemble
Dirigent: Flemming Windekilde
Det Fynske Musikkonservatoriums Koncertsal

22:00 LIN ENSEMBLE MED GÆSTER

- Messiaen: Quatour Pour la Fin du Temps (1941)
Lin Ensemble og Christina Åstrand
Det Fynske Musikkonservatoriums Koncertsal

Søndag 27. november

- 12:00 SEMINAR II
HANNA KULENTY
Det Fynske Musikkonservatoriums minisal

14:30 LANG EFTERMIDDAG - SOLO OG DUO

- Kulenty: Still Life with a Cello (1993)
Messiaen: Le Merle Noir for fløjte og klaver (1951)
Kulenty: Sinequan for cello (1993)
Bacewicz: Lille Triptykon for klaver (1956)
Moszumanska-Nazar: Constellations for klaver (1972)

- Moszumanska-Nazar: Bagateller for klaver (1971)
Bacewicz: 10 koncertetuder for klaver (1956)

- Kulenty: Still Life with a Violin (1985)
Moszumanska-Nazar: Canzona for violin (1985)

- Bacewicz: Sonate for violin (1941)
Ivar Frounberg: 'D' for violin og bratsch (1986)

- Henrik Brendstrup, Rosalind Bevan, Helge og Anette Slaatto samt Lonnie Svilling
Fyns Kunstmuseum

19:00 KONSERVATORIEKONCERT III

- Studerende (klassisk/rytmisk) ved Det Fynske Musikkonservatorium spiller musik af Finn Savery og Niels Thybo (uropførelse)
Solister: Thomas Hass, sopransax; Niels Thybo, klaver
Det Fynske Musikkonservatoriums koncertsal

Yderligere oplysninger: Fyns Unge Tonekunstnerselskab
Tel: 66 11 06 63, Fax: 66 17 77 63

Tre polske kvinder ved Musikhøsten i Odense.

af Eva Maria Jensen

Som bekendt er et af emnerne ved Musikhøsten i Odense i år de 3 polske kvindelige komponister, **Grazyna Bacewicz** (1909-1969), **Krystyna Moszumanska-Nazar** (f.1924) og **Hanna Kulenty** (f.1961). De repræsenterer hver sin generation: Bacewicz, som den store efterkrigstids-komponist, internationalt kendt og værdsat, Moszumanska-Nazar, hvis produktion knytter sig til den polske "sonoriske" skole (Lutoslawski, Penderecki, Gorecki), meget anerkendt i Polen, men så godt som ukendt i udlandet, og den helt unge Hanna Kulenty.

Både Moszumanska-Nazar og Hanna Kulenty kommer til Odense, for at overvære festivalen og opførelsen af deres værker (hvoraf det ene: Moszumanska-Nazars "2 Dialogues" for orkester er en uropførelse). De holder også et seminar hver: Moszumanska-Nazar om lørdagen d. 26.11 kl. 12.00 og Hanna Kulenty om søndagen, d. 27.11. kl. 12.00.

Se også programoversigt her i bladet.

Her vil jeg kort præsentere de tre kvindelige komponister:

Grazyna Bacewicz (1909-1969) var en af Polens betydeligste komponister

efter anden verdenskrig. Hun var også internationalt kendt, ikke kun som komponist, men også som en fremragende violinist.

Hun blev født i Lodz i en musikerfamilie og spillede allerede offentligt, da hun var 7 år gammel. I 1932 afsluttede hun studierne ved Warszawas konservatorium med to fag: violin og komposition (her var hun elev af Kazimierz Sikorski). Hun har også studeret klaver hos Jozef Turczynski og læst filosofi ved universitetet.

Hun fortsatte sine studier i Paris, hvor hun var elev af Nadia Boulanger i komposition og af Carl Flesch i violinspil. I Paris vandt hun en pris for sin blæserkvintet (1933).

Både før og umiddelbart efter 2. verdenskrig rejste hun rundt i Europa som violinvirtuos.

I 1934 holdt hun sin første komponistkoncert i Warszawa, i 1939 i Paris. Hun spillede selv egne violin- og klaverværker.

I 1936 giftede hun sig med Andrzej Biernacki, der var professor i medicin, i 1942 fødte hun sit eneste barn, datteren Alina.

Under krigen var hun aktiv i underjordisk koncertvirksomhed i Warszawa. Efter Warszawa-opstanden (1944) havnede hun i en fangelejr, hvorfra hun blev deporteret til Tyskland. Allerede i 1945 vendte hun tilbage til det udbombede Warszawa. Hun fortsatte sin karriere som violinvirtuos, men hendes kompositoriske stil undergik en forandring,

på grund af de politiske omstændigheder i Polen.

Hendes første værker fra mellemkrigsårene viser tydeligt Szymanowskis indflydelse, men hun udvikler også gradvist sin egen personlige stil - ikke mindst under opholdet i Paris, hvor hun bliver påvirket af neoklassicismen. Efter krigen bliver folkemusikken til en vigtig kilde for hendes værker (hvad der også var påkrævet af en "socialistisk" komponist, der burde skrive værker "for folket"). Men hendes musik bliver også mere ekspressiv og dramatisk.

Hun fik mange priser for sine kompositioner: i 1948 i London for "Olympic Cantata", i 1949 i Warszawa for alle sine kompositioner, i 1950 statsprisen for "Concerto for String & orchestra", i 1951 i Liège for strygekvartet nr. 4, i 1955 en pris fra det polske kulturministerium for sin 4. symfoni.

I 1955 opgiver hun sin violinistkarriere og hengiver sig helt og holdent til kompositionen. Efter tøbruddet i 1956 dukker der mere eksperimenterende værker op fra Bacewicz' hånd. I 1958 kriver hun sit måske mest berømte værk: "Musik for strygere, trompeter og slagøj", som er blevet opført overalt i verden og belønnet med mange priser.

I 1959 skriver hun en komisk opera, "King Arthur".

Hendes 6. strygekvartet fra 1960 fremviser serielle træk.

Værker fra hendes sidste periode er karakteristiske ved den nye

fornemmelse af musikalske farver og store ekspressivitet. Som typisk eksempel kan nævnes: "Pensieri Notturni" for kammerorkester fra 1961.

I 1965 fik Bacewicz guldmedalje ved komponistkonkurrencen i Belgien for sin 7. violinkoncert.

I 1968 skrev hun balletmusikken, "Pozadanie" (begær).

Et af hendes sidste værker, bratschkoncerteren, fra 1968 blev uropført i Liverpool i 1970.

Bacewicz spillede en stor rolle i det polske musikliv, hun var næstformand for komponistforeningen, professor i komposition på konservatoriet i Warszawa, medlem af forskellige juryer verden over. Der blev opkladt 2 gader efter hende, otte skoler, og man har endda rejst en statue af hende foran filharmonibygningen i Bydgoszcz.

Hendes værkliste er lang: hun har skrevet 4 symfonier, flere orkesterværker, syv violinkoncerter, koncert for to klaverer og orkester, for bratsch og orkester og to cellokoncerter. Inden for kammermusikken har hun produceret 7 strygekvartetter, 2 klaverkvintetter, en blæserkvintet og meget andet. Der foreligger også to kantater, en opera og tre balletter fra hendes hånd.

Ved Musikhøsten i Odense kan man opleve hendes Divertimento for strygeorkester fra 1965, koncert for strygeorkester fra 1948, strygekvartetterne nr. 3, 4 og 6, og 10 koncertetuder for klaver fra 1956, Lille

triptykon for klaver fra 1956, violinsonate fra 1941, og klaversonate nr. 2 fra 1953.

Kilder: Jane Weiner Le Page: "Women Composers, Conductors, and Musicians of the Twentieth Century: Selected Biographies, vol. 3", London 1988, Antje Olivier, Karin Weingarten-Perschel: "Komponistinnen von A-Z", PWM-Edition, værkliste.

Krystyna Moszumanska-Nazar blev født i 1924 i Lvov, en polsk by i Vestukraine (indlemmet i Sovjet efter 2. verdenskrig). Efter krigen flyttede hele hendes familie til Krakow, hvor hun fuldførte studier ved konservatoriet i klaver og komposition (hun var elev af Stanislaw Wiechowicz). Siden hen har hun undervist ved konservatoriet i Krakow, hvor hun også i en årrække var prorektor (med Krzysztof Penderecki som rektor). Siden 1987 fungerede hun som rektor ved samme institution. Hun er meget anerkendt og respekteret i Polen, hvad der kan aflæses af de mange hederbevisninger, som hun gennem årene har modtaget (komponistforeningens anerkendelse for hele sin produktion i 1988 og prisen Fortjenstfuld for den nationale kultur i 1989). Hendes værker opførtes jævnligt ved Warszawa Efterårs-festivalen og andre steder: Salzburg, Avignon, Paris, Maastricht, Prag, Mexico, Brasilien, Canada og Japan. I Danmark er hun så godt som ukendt. Hendes værkliste er lang, indeholder 15

orkesterværker, 4 værker for kor og orkester, mange kammer-musikalske værker og en del værker for - eller med slagøj.

Hun skriver i den såkaldte "sonoristiske" stil i lighed med tidlige værker af Penderecki, som hun dog ikke er påvirket af. Hendes værker er ret ekspressive, med dramatiske, fortættede højdepunkter. Man kan også spore en vis påvirkning fra Bartok, en komponist hun beundrer højt. I 60-erne brugte hun en del tonebånd i sine værker.

Værkerne betjener sig af den moderne, delvist grafiske, notationsteknik, som er karakteristisk for alle nyere polske kompositioner. Hun udtaler selv, at hendes musik er "abstrakt" og "absolut". Hun har en forkærighed for strygere og slagøjsinstrumenter.

Ved Musikhøst i Odense kan man høre hendes "2 Dialogues" for orkester (uropførelse), Warianty for klaver og slagøj (fra 1979), strygekvartetter nr. 1(1974) og 2 (1980), Recitativo fo cello (1992), Fantasy for Marimbafon solo (1987), Constellations (1972) og Bagateller (1971) for klaver og en Canzona for violin (1985)

Kilder: PWM-edition, værkfor-tegnelse, Polish Music 3-4, 1983, Per Erland Rasmussens artikel om Moszumanska-Nazar i DMT, november 1994.

Om **Hanna Kulenty** har jeg desværre ikke nogen data. Jeg ved kun, at hun er født i 1961, og at hendes nyeste værker fra efter 1990 er - ifølge en fortægelse fra PWM-edition som følger:

- 2. strygekvartet (1990), 2. klaverkoncert for to klaverer (1991), Air for kammerorkester (1991), E for E for cembalo solo (1991), koncert for violin og kammerorkester (1992).

Hun har selv skrevet kommentarer til værkerne i kataloget og om klaverkoncerterne kan man bl.a. læse, "at den er skrevet for to klaverer, hvor det andet er en slags ekko af det første," da det rumlige element altid har fascineret hende.

I omtalen af "Air" og "Concerto for violin og kammerorkester" opererer

Kulenty med begrebet "buer", forstået både formalt og følelsesmæssigt. Det sidstnævnte værk blev uropført som balletmusik i Arnhem i 1992.

Ved Musikhøsten i Odense opføres følgende værker af Hanna Kulenty: orkesterværker: "Trigon" (1989) og "Passacaglia" (1992), Strygekvartet nr.2 (1990), Still Life with a Cello (1993), Still Life with a Violin (1985) og Sinequan for cello (1993).

P.S. Jeg håber på at lave interviews med begge de polske komponister, og bringe dem i næste nummer af Kvinder i Musik.

Erindring om Krystyna Moszumanska-Nazar

Eva Maria Jensen

I årene 1965-69 studerede jeg musikteori ved konservatoriet i Krakow. Udeover de mere "historisk" orienterede fag (kontrapunkt, harmonilære) havde man også timer i moderne komposition. Det var tale om individuelle timer, 1 gang om ugen i 4 år.

Min lærer det første år var Krzysztof Penderecki. Han var allerede da en berømt komponist, og jeg var meget bange for ham, hvad der ikke var så underligt, da han var en meget lunefuld lærer. Han mødte kun sjældent op til timerne, og jeg husker de mange gange, jeg har ventet på ham - forgaves. De gange, jeg fik undervisning, koncentrerede han sig om strygeinstrumenterne. Han fik mig meget hurtigt overbevidst om, at jeg ikke havde en pind forstand på strygerne (havde der ikke var så underligt, da jeg var uddannet pianist). Et par gange gik han så vidt, at han smed mine noder på gulvet i et anfall af raseri. Jeg var ikke særligt ked af det, da han tog orlov for at rejse til udlandet og jeg fik tildelt en ny lærer: Krystyna Moszumanska-Nazar.

Det, der først slog mig, var den respekt hun modtog mig med, og den rolige atmosfære timerne foregik i. Det første år fik hun mig til at studere forskellige

værker af Messiaen og skrive små miniaturer i hans stil. De næste år gav hun mig mere frieøjler - jeg fik lov at skrive til den besætning og i den stil, jeg havde lyst til. Jeg husker hende som en fin dame - rolig og elegant, tålmodig og forstående. Jeg kom aldrig ind på livet af hende - hvad der heller ikke var "stilen" på konservatoriet den gang. Hun kritiserede yderst sjældent, roste heller ikke særlig meget, men tog imod mine produkter med nysgerrighed og accept. Til min afsluttende eksamen skrev jeg et stykke for klaver med recitation - det var til tekstu af den franske digter Max Jacob. Det blev godt modtaget, og jeg fik en pæn karakter for det. Jeg fik ikke lov til at tage mine værker med mig, da jeg i 1969 emigrerede fra Polen. De var jo ikke udgivet, og det var forbudt at medtage manuskripter. Så de er gået tabt, hvad jeg idag er ret ked af. Muligvis ligger min afsluttende opgave stadigvæk i konservatoriets arkiver. I den svære proces, som tilpasningen til et nyt land er, har jeg begravet mine minder fra studietiden i Krakow dybt inde i glemslen. Men jeg glæder mig til at jeg nu skal møde hende igen: min gamle lærer, komponisten Krystyna Moszumanska Nazar.

En uropførelse

Søndag eftermiddag i København er præget af en fredelig stemning. Folk går i gaderne, fordi de har overskud, ikke fordi de har målrettet travlt.

Atmosfæren ved koncerterne i Helligåndskirken kan virke som en forlængelse af gadestemningen. Der var mange tilhørere til koncerten den 16. oktober, 200-300. En del af dem, måske var nogle turister, kom tydeligt for at forhøje nydelsen af deres slentretur på Strøget med et kvarters eller en halv times meditation til musik. Denne kommen og gæn virkede akceptabel, vist nok i hvert fald ikke provokerende på den del af tilhørerne, og det var langt den største, der ønskede at høre programmet fra først til sidst. Og det viste sig at være et program med en klar linie.

Händel-trioen, der består af Susse Lillesøe, sopran, Kaj Gylling Nielsen, violin, og Hans Ole Thers, orgel, startede med værker af to barokkomponister, Händel og Buxtehude. Händel-arien *"Meine Seele hört im Sehen"* og Buxtehudekantaten *"Singet dem Herrn ein neues Lied"* var for triobesætning, mens vi også fik en Händelsonate for violin og orgel og en ciacone af Buxtehude for orgel. I disse værker stiftede vi bekendtskab med en homogen trio bestående af tre begavede, klassisk kultiverede musikere, der elegant og legende præsenterede, hvad

man kunne kalde mesterværker fra det kanoniserede koncertrepertoire. Hos en lytter som mig inviterede de til meditativ nydelse.

Med de to værker af Niels W. Gade var der mulighed for at blive vækket. Så forskellige de end var, den inderlige og smukt fraserede arie *"Her fra støvet råber jeg"* for sopran og orgel og det mere udvendige og svulmende tonestykke nr. 1 for orgel, så spændte de på en fin måde forventningen til programmets sidste værk, det, som en del af publikum først og fremmest glædede sig til at høre: uropførelsen af Hanne Ørvads komposition fra 1994, *"Løv-Sange"*, for sopran, violin og orgel, tilegnet Händel-trioen.

Susse Lillesøe har en smuk, gylden stemmeklang, og det virkede, som om Hanne Ørvad havde ladet sig påvirke heraf til især melismerne i første del af sit værk. Den uakkompagnerede indledning til tekst af Karin Ek, *"Klar som guld"*, havde trods sin jubel en dramatisk tyngde, og i anden del til tekst af Karin Boye, *"Ja visst gör det ont"*, hvor hele trioen var i funktion, hørte vi - trods den overtydelige, tonemaleriske beskrivelse af knopper, der brister, og dråber, der falder, mere skräkken end trygheden. Med Bo Setterlinds tekst *"Se, juni sträcker ut sin hand"*, hvor instrumenterne kom til at spille en endnu større rolle end i

anden del, sluttede Hanne Ørvad været i en uvirkelig drømmeatmosfære. Hanne Ørvad er ung som komponist og har vel ikke fået opført mere end 5-10 værker til dato; men det, jeg har hørt af hende, virker gennemarbejdet

og gennemlevet. Grundighed og indlevelse er karakteristika, jeg også vil knytte til Händel-trioen, der med hele sit program gjorde denne søndag eftermiddag til noget særligt for os, der hørte det.

Inge Bruland

Wärme-kvartetten

Danacord DACOCD 423
New Nordic Chamber Music
Wärme-quartet

Fire kvindelige musikere har dannet et spændende ensemble. De kalder sig Wärme-kvartetten, men er ikke en kvartet i traditionel forstand - de spiller kun ét værk, hvor alle medvirker - snarere et lejlighedsensemble etableret i ønsket om at formidle **nordisk** og **kvindelig** musik. Den særprægede besætning består ud over initiativtageren, den svenske accordeonspiller Marie Wärme Otterstrøm, af cellisten Inger Guldbrandt Jensen, fløjtenisten Pia Kaufmanas og mezzosopranen Eva Bruun Hansen. Og samarbejdet, der også indbefattede et koncertprojekt, er til glæde for os blevet foreviget på denne CD-indspilning. I stedet for at søge metafysiske forklaringer på det kvindelige i musikken må man glædes over den musikalske forskelligartethed, Wärme-kvartetten præsenterer. Pladen byder på syv værker af nulevende, kvindelige kompo-

nister, fire solostykker (et til hver) og tre værker for forskellige ensemblekombinationer. Kun ét værk bruger den fuldstændige besætning, nemlig Gudrun Lunds "10 tankevækkende udsagn" med tekster fra Søren Kierkegaards "Enten-Eller". Her - ligesom i Karin Eiriksdóttirs "Six Poems of the Japanese" og Karin Jeppsons "Fem folklige koraler" - er musikerne smukt og lyttende samspillede i helheder af finklangfornemmelse og indfølelse. Men jeg savner ind imellem lidt slagkraft, og skal jeg kritisere noget, er det netop, at udgivelsen som helhed har tendens til at blive lidt **for** smagfuld og pæn.

På trods af kvartettens fine samspil må jeg indrømme, at det er to af pladens soloværker, nemlig den norske Cecilie Ores "Calliope" for mezzosopran og "Laconisme de l'aile" for solofløjte af den finske komponist Kaija Saariaho, der betager mest. De to værker fascinerer ved den utrolige nuancerigdom, fra det stærke og kraft-

fulde til det blide og fine, de hver for sig aflokker deres instrument, om det så er stemmen eller fløjten. Og denne rigdom må man selvfølgelig også tække de fremragende interpretationer for. Der er virkelig sug i Ores "Calliope". Værket har tekst fra Gertrude Steins "The Making of Americans" og er ikke en sang i traditionel forstand. Der er ingen melodier i Ores musik, og der er heller ikke en tekst som en fast og formgivende enhed, for brudstykkerne fra Steins roman bliver behandlet som musikalske motiver, splittet op, gentaget og vendt og drejet, så det samlede udtryk hverken er tekst med musik til eller musik med tekst til. *Calliope*, der på græsk betyder smuk stemme og er navnet på den episke digtnings muse, er her legemliggjort af Eva Bruun Hansens helt utroligt nuancerede og ikke mindst smukke stemme, beherskende de fineste dynamiske og klanglige udsving. Teksten hviskes, tales og synges i en brudt tekstur, hvor ordenes rent fonetiske kvalitet og deres mening væves sammen i ét enkelt lag.

I Saariahos "Laconisme de l'aile", med et digt af Saint-John Perse som tekstligt forlæg, er der tale om en raffineret sammenknytning af ordenes lydlige kvalitet og fløjtenes akustiske muligheder: dens almindelige toneforråd og dens mange forskellige klapre- og hvæselyde. I musikken forlenes fløjten spinkle og luftige natur med

en stærk gestisk ekspressivitet, og her fremført med Pia Kaufmanas' store autoritet er det en sand lille åbenbaring af fløjtekunst.

Som sagt rummer udgivelsen meget forskelligartet musik. Der er noget for enhver smag på pladen, både det mere traditionelle og det grænseoverskridende, og jeg har kun omtalt et udsnit, nemlig det der talte mest tydeligt til mig.

Afslutningsvis vil jeg sige, at så dygtige og ikke mindst initiativrike musikere som de fire kvinder i Wärme-kvartetten må få tilegnet sig nogle værker og skabt sig et større repertoire - der er stadig mange både kvindelige og nordiske komponister at tage af. Lad dette være en opfordring til at fortsætte!

Ursula Andkjær Olsen

Efterårets program kommer kun til at bestå af et enkelt arrangement:

Torsdag den 8. december
i Café Chips
Øster Farimagsgade 53 spiller

SOPHISTICATED LADIES:

Makiko Nielsen (piano)
Helle Marstrand (bas) og
Benita Haastrup (trommer)
samt Christina Nielsen (sax)

For tidspunkt m.v., se dagspressen. Endvidere kan vi allerede nu afsløre, at planerne for foråret '95 bl.a. omfatter en koncert med pianisten Valgerdur Andressdóttir, som spiller værker af forskellige kvindelige komponister, en opførelse af Birgitte Alsteds "Natterdag" samt et arrangement med Irene Becker.

Nyt fra forskernes værksted

Musikvidenskabeligt Institut byder på "Tre raske dage med rapporter fra forskernes værksted". Her kan man møde instituttets forskere midt i arbejdet og kigge dem over skulderen, spørge, kritisere, problematisere etc.

T-shirts med Kvinder i Musiks logo

Til brug på Nordisk Forum fik vi trykt et antal meget smukke T-shirts: sorte med lilla logo. Desværre var trykket ikke godt nok - det smuldrede i vask! Vi har naturligvis reklameret og har nu fået en ny portion T-shirts med et ordentligt tryk. Hvis du er en af de uhedige, som har købt en af dem med smuldrende logo, kan du få den byttet nu ved henvendelse til Jette Nicolaisen.

Hvis du gerne vil have en af de smukke T-shirts, kan de købes ved vore kommende arrangementer, så-længe lageret rækker. De koster 75 kr. pr. stk.

ISSN 0907-7625

Werks Offset · Tlf. 86 19 11 39